

Prettige Plekken biedt richtlijnen voor goed gebruik 'Een plek wordt niet zomaar ee

In onze steeds compactere steden heeft groen vele functies. Het zorgt voor aantrekkelijke en leefbare buurten en wijken, en draagt meetbaar bij aan de fysieke en geestelijke gezondheid van mensen. Maar hoe zorg je ervoor dat het aanwezige groen ook goed gebruikt wordt?

Tekst Tuin en Landschap
Beeld Kyra Kuitert

Iedereen kent wel voorbeelden van groene, maar slecht bezochte openbare ruimten: parken waar alleen mensen komen om hun hond uit te laten, verwaarloosd 'restgroen' in buurten of te grootschalig groen in bijvoorbeeld uitbreidingswijken. Hoe voorkom je dat? Het recentelijk uitgegeven 'Prettige Plekken, Handboek Mens & Openbare Ruimte' biedt richtlijnen voor een goed gebruikte openbare ruimte. Een van de auteurs is planoloog Rosemarie Maas. „Na literatuuronderzoek, het raadplegen van diverse experts en vooral heel veel plekken analyseren, zijn we ervan overtuigd dat een juiste inpassing en inrichting van de openbare ruimte grote invloed hebben op het gebruik. Een plek wordt niet 'zomaar' een succes. Dit onderwerp is te meer relevant omdat sinds een aantal jaar de meerderheid van de mensheid in steden

woont en een prettige openbare ruimte een van de bepalende factoren voor het succes, de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van buurten en steden is.”

Literatuur over gebruik schaars

Medeauteur Kyra Kuitert vult aan: „Wij hebben 'Prettige Plekken' geschreven omdat de literatuur over de relatie tussen gebruik en ontwerp van de openbare ruimte bijzonder schaars bleek te zijn. Zo werk ik, net als veel vakgenoten, nog altijd met richtlijnen uit de serie 'Tuinpark-landschap', ofwel Pannekoek en Schipper (laatste druk 1975!).”

Om de grote hoeveelheid richtlijnen goed toegankelijk te maken, is het boek onderverdeeld in de hoofdstukken Blok, Buurt, Stad, Plein en Park en komen per hoofdstuk de thema's aantrekkelijk,

Mensen kijken is misschien wel de grootste attractie in de openbare ruimte.

n succes'

Kyra Kuitert en Rosemarie Maas

veilig, toegankelijk en beweegvriendelijk, sociaal, kindvriendelijk en groen aan bod.

De Vier V's

Kuitert en Maas, die samen Bureau KM vormen, pleiten voor het kijken naar planning en ontwerp door de 'bril' van de gebruiker, de mens. Hoe doe je dat? Volgens de auteurs zijn er vier basisvoorwaarden waar een openbare ruimte, ongeacht zijn functie, aan moet voldoen om een 'prettige plek' te zijn. Zij noemen dat de Vier V's: Variatie, Veiligheid, Verblijf en Verplaatsing.

Kuitert legt uit: „Een aantrekkelijke plek moet voldoende variatie bieden omdat de mens zijn omgeving nu eenmaal door het 'zien' ervaart. Het is aantrekkelijk als er steeds iets nieuws te ontdekken valt, zoals bijzondere architectuur, water en kunst, maar ook gevarieerd groen. Dat laatste heeft nog meer voordelen, denk aan een grotere biodiversiteit, het dempen van verkeerslawaai en het filteren van fijnstof uit de lucht.”

Onveiligheidsgevoelens

Kuitert, naast adviseur gebruik openbare ruimte tevens CPTED-expert (*Crime Prevention Through Environmental Design*), benadrukt het belang van veiligheid, de tweede V: „Of het nu een schoolplein of een park is, als een plek niet veilig is of niet veilig voelt, komt er sowieso niemand. Onveiligheidsgevoelens veroorzaakt door bijvoorbeeld heesters die het zicht op een speelplek beperken, kunnen relatief eenvoudig worden weggenomen door het aanpassen van de beplanting.”

Mensen kijken

Rosemarie Maas is pleitbezorger van veel zitgelegenheid: „Deze moet comfortabel zijn, dus niet van koud beton, en een >

Een of meer duidelijk gemarkeerde entrees geven de bezoekers van een stadspark het gevoel dat ze even in een 'andere wereld' terecht komen.

Comfortabel zitten in het park, met voldoende ruimte voor een scootmobiel.

Comfortabel zitten voor jong en oud.

Richtlijnen: groen voor ouderen

Voor oudere mensen die niet of nauwelijks meer van huis gaan, is groen in de nabije omgeving van hun woning van groot belang. Hieronder enkele richtlijnen uit het hoofdstuk 'Dichtbij huis' voor groen bij woningen of voorzieningen voor ouderen:

- Zorg, als er voldoende ruimte is, voor zowel een stil (groen, water, bloemen) als een druk (mensen, verkeer) gedeelte met op beide plekken voldoende zitgelegenheid.
- Aan de 'actieve' zijde kunnen ook voorzieningen komen, zoals een jeu-de-boulesbaan.
- Zorg dat mensen een 'rondje' of 'achtje' kunnen lopen.
- Maak vlakke en stroeve routes waar je ook met rollator of rolstoel comfortabel over-

heen kunt.

- Bied voldoende, comfortabele zitgelegenheid: 0,45 tot 0,50m hoog, van aangenaam materiaal, voorzien van rug- en zijleuningen en in de zon (en soms in de schaduw).
- Kies beplanting waarbij ouderen kunnen helpen bij het onderhoud, eventueel in verhoogde bakken.
- Denk bij een verzorgingstehuis eens aan een eetbare tuin, overdekt terras of dierenverblijf.
- Stel de tuin bij een verzorgingstehuis open voor de buurt, zodat de kans op ontmoeting en sociale interactie wordt vergroot.
- Maak een tuin voor dementerende ouderen geheel omheind en overzichtelijk, met elementen die herinneren aan 'vroeger'.

aantrekkelijk uitzicht bieden op de omgeving en op andere mensen, want 'mensen kijken' is misschien wel de grootste attractie van de openbare ruimte." Als recreatieplanoloog pleit Maas ook voor brede voet- en fietspaden met een vlakke ondergrond, zodat bezoekers zich makkelijk en veilig kunnen verplaatsen, zowel functioneel (van A naar B) als sportief of recreatief.

Kijkgroen versus gebruiksgroen

Kuitert: „Uit onderzoek blijkt dat bewoners groen in de directe omgeving, zelfs als het alleen maar zicht op een bloemenperk of een enkele boom is, hoger waarderen dan een prachtig park buiten hun gezichtsveld. Het handboek geeft in het hoofdstuk 'Leefbare en aantrekkelijke steden' onder meer richtlijnen voor stadsbomen, groen langs wegen, volkstuincomplexen, groene scheggen en bedrijventerreinen.

Bij gebruiksgroen blijkt dat de kwaliteit belangrijker is dan de kwantiteit. Maas: „Onderschat het belang van groen op buurtniveau niet, hoe weinig ook, want sommige groepen zijn bijna geheel aangewezen op het groen in de directe woonomgeving, zoals ouderen en kinderen met een niet-Nederlandse achtergrond. Groen dat aansluit op woningen,

Richtlijnen: parken voor iedereen

De plek bij uitstek waar mensen groen kunnen beleven zijn stadsparken (circa 20-200 ha), buurtparken (circa 0,5-2 ha) en de nog kleinere postzegelparken of openbare binnentuinen. Maas: „Tegenwoordig zijn de activiteiten in een park veelvoudig, denk aan werken, picknicken, sport en spel. Voorwaarde is dat parken toegankelijk, beweeg- en kindvriendelijk, veilig en sociaal zijn; allemaal onderwerpen die in 'Prettige Plekken' aan bod komen." Voorbeelden van richtlijnen voor aantrekkelijke stadsparken:

- Maak een stadspark in eerste instantie aantrekkelijk voor wandelaars, met gevarieerde wandelroutes met keuzemogelijkheden en wisselend uitzicht.
- Geef een stadspark een eigen identiteit door zijn structuur, bijzondere thema's of gebouwen.
- Bied voldoende, comfortabele zitgelegenheid en zorg voor variatie in zitplaatsen:

zowel losse banken als af en toe enkele bankjes bij elkaar.

- Maak naast sommige banken ruimte (minimaal 1,20m) voor een kinderwagen, rolstoel of scootmobiel.
- Zorg voor een of meer horecagelegenheden met terras.
- Scherm een stadspark zo veel mogelijk af van autoverkeer middels een muur, groenstrook of wal en zorg voor duidelijke entrees. Die geven het gevoel dat je in een 'andere wereld' komt.
- Bied verschillende mogelijkheden voor sport en spel, van formele sportveldjes tot natuurspelen.
- Zorg voor ligweiden, water en afwisselend groen, zoals bloemperken, een kruidentuin, rozentuin of ecologisch zone. Om een groter publiek (van verder weg) aan te trekken moet er iets 'bijzonders' in het stadspark zijn, zoals kunst, een openluchttheater of dieren.

bedrijven en voorzieningen, zoals scholen, bejaarden- en buurthuizen, wordt het meest gebruikt en moet afgestemd zijn op de behoeften van de doelgroep. Het gaat daarbij om de samenhang met andere functies, zoals sport, spel en ontmoeting. De rol van groen is per functie verschillend. Op speelgelegenheden zijn

bomen van belang voor de sfeer, maar ze zorgen ook voor schaduw in de zomer. Een buurtparkje dat is ingericht voor verschillende doelgroepen kan bijdragen aan ontmoeting, maar zorg er dan wel voor dat het groen daar niet alleen gevarieerd is maar ook veilig." <